

Despre imposibilitatea de a fi imoral

Bianca Manolache, Clasa a IX – a

Supraomul, concept desuet azi, dar extrem de fervent în secolul XX, generator de mari catastrofe sufletești și sociale, înseamnă, în viziunea scriitorilor ruși care au plecat de la filosofia lui Fr. Nietzsche (Dostoievski, Tolstoi, Șestov, etc.), să crezi că dispui de o putere care stăpânește tot ceea ce vrea, că aceasta te face superior și că îți dă libertatea faptelor și a opțiunilor indiferent de natura lor morală. Acest concept neagă existența conștiinței morale și afirmă faptul că orice conștiință umană se poate construi pe sine însăși în afara existenței legilor morale. Prin urmare, domeniul moralei nu ar fi decât tărâmul unor construcții ale intelectului omenesc, pentru a organiza, a manipula și a forma conștiința colectivă.

În opera "Crima și pedeapsa" de F. Dostoievski, Raskolnikov își însușea această definiție și dorea să o și dovedească lumii printr-o experiență ieșită din comun, ucigând-o pe bătrâna Ivanova pe care o considera nevrednică de a trăi, desconsiderând-o pentru modul mizer în care își ducea existența ei de vierme, și pentru faptul că "risipea oxigenul".

Personajul se crede un supraom, considerându-se superior celorlalți. Crede că poate înfăptui orice și ca are stăpânire asupra tuturor lucrurilor, a lumii reale ca și asupra inconștientului său. El poate să înfăptuiască toate acestea pentru că nu crede în existența conștiinței morale a omului și nici în funcția religioasă, soteriologică, a decalogului, a legii morale în genere. Ideea de *poruncă* îi repugnă și îl revoltă. Adept anarhic al ideii de libertate a omului, supraomul crede că sentimentul de vinovăție este sentimentul unui om slab, provocat de acceptarea necondiționată a ideii că există conștiință morală, pe care viața religioasă a omenirii ar fi impus-o omului în vârsta cunoașterii simbolice. Astfel, Raskolnikov, adept definitiv al acestei desacralizate viziuni despre lume, pentru care viața religioasă este asociată cu superstiția și prejudecățile primejdioase ale unor instituții ce confiscă libertatea omului, hotărăște să se convingă de certitudinea lor plănuiind și punând în practică atentatul contra bătrânei. Dorind să realizeze crima perfectă pe care o elaborează meticulos timp îndelungat și o pune în practică în mod deliberat, personajul se aruncă într-un tărâm minat, cel al imponderabilelor sufletului omenesc, și își va contrazice singur viziunea pe care o credea definitivă.

Fidel convingerilor proprii formate prin lecturi specifice gândirii laice, Raskolnikov scrie un articol

într-un ziar local despre tot ceea ce crede el despre viață, moarte, libertate și morală. Pentru el, totul se reduce la definiția intelectuală și abstractă despre libertate și morală. Revoltat împotriva unei societăți mediocre, incapabilă de trăiri autentice și de intelectualitate, personajul scriitorului rus confundă un concept abstract cu realitatea sufletească, cu viața profundă conștientă și inconștientă a individului. Cred că în demersul lui, corect prin faptul că vrea să interiorizeze o idee pe care o refuza din nevoia de libertate și pentru a evita înscrierea sa necondiționată în rândul *turmei*, se întemeiază pe o premisă total greșită. El crede că există identitate de conținut și de formă între cunoașterea abstractă, intelectuală, care măgulea vanitatea unei false libertăți, și cunoașterea prin structurile *sufletului*, a unor adevăruri despre condiția umană. Refractor la tot ceea ce neagă funcția personalității și a subiectivității, el crede că rațiunea poate controla realitatea pe care nu o suspectează deloc cum că ar fi irațională. După săvârșirea crimei, conștiința lui Raskolnikov intră într-un con de umbră, iar raționalitatea lumii se spulberă. El descoperă iraționalitatea existenței, absurdul acesteia și valoarea conștiinței, singura care conferă omului sentimentul raționalității lumii. Dacă la începutul operei personajul nostru se află dincolo de antiteza dintre Bine și Rău, adică în planul confuziei acestora, acum se va trezi dintr-o dată în centrul unei ireconciliabile lupte dintre cele două principii.

În articolul pe care îl publicase înaintea gestului său, Raskolnikov crede că un ideal nobil merită orice sacrificiu, astfel încât o crimă ar putea fi tolerată cu ușurință dacă fapta ar conduce la impunerea unei mari idei importantă pentru progresul omenirii. Nu ar avea importanță moralitatea sau imoralitatea faptei, ci triumful geniului.